

**โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามแนวพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจังหวัดน่าน**

1. หน่วยงานรับผิดชอบ

1.1 หน่วยงานหลัก ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ตำบลภูฟ้า อำเภอปัว จังหวัดน่าน

1.2 หน่วยงานบูรณาการ 1. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

2. หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม

2.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท แผนแม่บท 15 พลังทางสังคม ประเด็นแผนย่อย

4.1.1 การเสริมสร้างทุนทางสังคม

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายความว่า 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

2.4 นโยบายหลักด้านที่ 1 น้อมนำแนวทางพระราชดำริและ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

3. หลักการและเหตุผล

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีพระราชดำริ และพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยทรงเลือกพื้นที่อำเภอปัว และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการ ด้วยทรงตระหนักถึงสภาพป่าที่เสื่อมโทรม และถูกทำลายอย่างรวดเร็ว และยังเป็นพื้นที่ต้นน้ำน่าน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนทำให้ราษฎรขาดโอกาสทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงเลือกเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกของการพัฒนา ด้วยทรงเห็นว่า เด็กเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด จากสภาพปัญหาต่างๆ และประการสำคัญคือ เด็กจะเติบโตเป็นผู้ดูแลพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประเทศชาติต่อไป หลังจากนั้น จึงทรงขยายงานพัฒนาเข้าสู่ชุมชน เพื่อช่วยเหลือราษฎร แก้ไขปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการบูรณาการการพัฒนาหลายๆ ด้าน ตามสภาพปัญหาของพื้นที่ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรบ่อเกลือสินเธาว์ ณ บ้านบ่อหลวง อำเภอปัว เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 จึงมีพระราชดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ฯ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และเยาวชนในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นอันดับแรก แล้วขยายไปยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และทรงขยายงานพัฒนาด้านอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภูเขา และในเวลาต่อมางานโครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ทั้งสองอำเภอ จึงมีชื่อเรียกรวมกันว่า “โครงการภูเขาพัฒนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ร่วมสนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ตามที่จังหวัดน่าน ขอรับการสนับสนุน โดยดำเนินงานภายใต้ 3 กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ 1) การสำรวจขอบเขตของพื้นที่โครงการ 2) การสำรวจรังวัดแปลงที่ดินรายแปลง เพื่อจำแนกสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงให้เกษตรกรผู้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ และ 3) การสำรวจฐานข้อมูลรายบุคคล การทำประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรเพื่อวางแผนและพัฒนา ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงจัดทำโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ภายใต้โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ซึ่งต่อมา วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลงของเกษตรกร จำนวน 3 ราย ทั้งนี้ ส.ป.ก. ดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการขยายผลสู่เกษตรกรในพื้นที่โครงการ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ที่ทรงเสด็จทอดพระเนตรเป็นต้นแบบในรูปแบบเครือข่ายเกษตรกร นับตั้งแต่เริ่มโครงการ ส.ป.ก. ได้ดำเนินการสำรวจรังวัดจัดที่ดินรายแปลงให้แก่เกษตรกร จำนวน 127 ราย เนื้อที่ 1,200 ไร่ ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องขอบเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรแต่ละราย และสำรวจฐานข้อมูลรายบุคคล ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมทำประโยชน์ไม่เต็มแปลง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ประกอบกับเพื่อสนองพระราชปณิธานของพระองค์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูงและใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของราษฎรและพื้นที่บนที่สูง เป็นศูนย์รวบรวมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องด้านการตลาด พัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศักยภาพธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ส.ป.ก. ได้ดำเนินการตามแผนงานและการดำเนินการเป็นไปตามมติและความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน และกรอบแนวทางการดำเนินงาน (ด้านการเกษตร) โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ปี 2563 – 2568 โดยมีการกำหนด Theme ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ว่า “ป่าสมบูรณ์ เพิ่มพูนคุณภาพชีวิต ด้วยเศรษฐกิจฐานคุณค่าจากทรัพยากร ตามภูมิประเทศและภูมิสังคม” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการร่วมสนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้โครงการ “ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดน่าน” เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่โครงการมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรบนพื้นที่สูงและใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาต่อไป
- 4.2 เพื่อการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรและพื้นที่บนที่สูง
- 4.3 เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องด้านการตลาด
- 4.4 เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4.5 เพื่อการศึกษาวิจัย ถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมาย “คนอยู่ร่วมกับป่า”

5. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ

เกษตรกรในโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ที่ผ่านการคัดเลือกจากศูนย์ภูฟ้า และ ส.ป.ก. เข้ารับการส่งเสริมจำนวน 40 ราย

6. พื้นที่ดำเนินการ

การคัดเลือกพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ทรงงาน จำนวน 1,200 ไร่ ที่จัดสรรที่ทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรในอำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

6.1 พื้นที่ทรงงาน จำนวน 1,200 ไร่ เป็นพื้นที่ดำเนินการจัดสรรให้เกษตรกร จำนวน 127 ราย
ณ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

6.2 พื้นที่ขยายผล คือ อำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

7. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

7.1 จัดทำแผนปฏิบัติการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม กับศูนย์ภูฟ้าพัฒนา และคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

7.2 ประสาน สํารวจข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ

7.3 ร่วมกับศูนย์ภูฟ้าพัฒนาคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้ารับการส่งเสริมองค์ความรู้ จำนวน 40 ราย

7.4 ฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 40 ราย

7.5 สนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 40 ราย

7.6 คัดเลือกเกษตรกรตัวอย่างและสนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน 1 ราย

7.7 การรายงานแผนงานการดำเนินงาน และผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำเดือนในระบบ

Google Sheet

7.8 การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม

7.9 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ

7.10 การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด/ส่วนกลาง

8. ตัวชี้วัด

8.1 เชิงปริมาณ

: เกษตรกรเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริมตามแนวพระราชดำริ จำนวน 40 ราย

8.2 เชิงคุณภาพ

: เกษตรกรเป้าหมาย น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริงไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

8.3 ผลสัมฤทธิ์

: ร้อยละ 60 ของเกษตรกร มีรายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10

9. งบประมาณ

จำนวน 760,340 บาท

10. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

1 ตุลาคม 2565 - 30 กันยายน 2566

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน และมีแนวทางการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

11.2 เกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรและพื้นที่สูง

11.3 เกษตรกรในพื้นที่ทรงงานและพื้นที่ขยายผลมีต้นแบบในด้านการทำเกษตรผสมผสาน